

Sygn. akt I A Ca 629/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Janusz Leszek Dubij
Sędziowie	:	SO del. Elżbieta Siergiej (spr.) SA Bogusław Dobrowolski
Protokolant	:	I. Z.

po rozpoznaniu w dniu 10 stycznia 2014 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **S. Ż. i E. Ż.**

przeciwko (...) **w W. i J. Ś.**

o zapłatę

na skutek apelacji **pozwanego (...) w W.**

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 29 maja 2013 r. sygn. akt I C 256/11

I. zmienia zaskarżony wyrok w punktach I i III o tyle, że odsetki ustawowe od pozwanego (...) w W. zasądza od 19 stycznia 2012 r.;

II. zasądza od każdego z powodów na rzecz pozwanego (...) w W. po 1.715 zł tytułem zwrotu kosztów procesu za drugą instancję.

UZASADNIENIE

Powodowie S. Ż. i E. Ż. wnieśli o zasądzenie od pozwanej J. Ś. na rzecz każdego z nich po 200 000 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę związaną ze śmiercią syna w wyniku wypadku komunikacyjnego spowodowanego przez pozwaną. S. Ż. domagał się ponadto na swoją rzecz 10 227,72 zł tytułem odszkodowania za poniesioną wskutek tego zdarzenia szkodę majątkową. Oboje powodowie wnosili o zasądzenie odsetek od dochodzonych kwot począwszy od dnia wniesienia pozwu.

Pozwana J. Ś. wносиła o oddalenie powództwa w całości.

(...) S.A. w W., aktualnie (...) S.A. w W., także wnosił o oddalenie powództwa w całości, a na wypadek jego uwzględnienia – o zasądzenie odsetek dopiero od daty wyrokowania.

Wyrokiem z 29 maja 2013 roku Sąd Okręgowy w Olsztynie uwzględnił roszczenia powodów częściowo i zasądził od J. Ś. oraz od (...)w W. na rzecz S. Ż. 110 227,72 zł i na rzecz E. Ż. 100 000 zł, z ustawowymi odsetkami od dnia 19 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty z tym zastrzeżeniem, że spełnienie świadczenia przez jednego z pozwanych zwalnia drugiego. W pozostałym zakresie oba powództwa zostały oddalone.

Sąd Okręgowy ustalił, że pozwana J. Ś. uznana została winną spowodowania w dniu (...), w miejscowości S., wypadku drogowego, w wyniku którego śmierć poniósł syn powodów D. Ż.. Wyrokiem Sądu Rejonowego w Giżycku z dnia 14.10.2008 r., w sprawie o sygn. akt II K 199/08, została ona w związku z tym skazana za umyślne naruszenie zasad bezpieczeństwa w ruchu drogowym (art. 177 § 2 kk). Przesądził, że wypadek nie miał związku z wykonywaniem przez pozwaną obowiązków pracowniczych, nie ma więc w tej sprawie zastosowania art. 120 §1 kodeksu pracy, dotyczący odpowiedzialności pracodawcy za wyrządzoną przez pracownika szkodę, a pozwana odpowiada za skutki wypadku na zasadach wynikających z kodeksu cywilnego. Odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń wynikała natomiast z umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu. Sąd Okręgowy ustalił przy tym, że szkoda nie została zgłoszona ubezpieczycielowi przed wytoczeniem powództwa. W związku z zarzutami podniesionymi przez pozwanych ustalił również, że poszkodowany nie przyczynił się do wypadku w rozumieniu art. 362 k.c., zaś roszczenia powodów o zapłatę zadośćuczynienia za krzywdę doznaną w związku ze śmiercią osoby najbliższej znajdują podstawę prawną w art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. i art. 23 k.c.. Roszczenie o zapłatę odszkodowania z tytułu kosztów pogrzebu Sąd Okręgowy uznał za udowodnione w całości rachunkami, przy czym nie znalazł podstaw do pomniejszenia go o wartość zasiłku pogrzebowego, powołując się w tym względzie na stanowisko pełnego składu Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale z 15 maja 2009 r., III CZP 140/08 (OSNC 2009/10/132), rozstrzygające dotychczasowe rozbieżności w tym przedmiocie. Odnosząc się natomiast do roszczeń obojga powodów o zadośćuczynienie – w zakresie ich wysokości – za odpowiednie uznał kwoty po 100 000 zł. Wskazał, że zadośćuczynienie za śmierć osoby bliskiej jest odzwierciedleniem rozmiaru doznanej krzywdy, która nie zależy od statusu społecznego i materialnego pokrzywdzonych. Podkreślił, że rodzice zawsze cierpią po śmierci dziecka, tym bardziej, gdy, jak powodowie, pokładają w nim, w związku z jego zdolnościami i wykształceniem, większe nadzieje na przyszłość.

Odsetki ustawowe od zasądzonych roszczeń Sąd Okręgowy zasądził zgodnie z żądaniem powodów, od daty wniesienia pozwu, uznając, że nie ma podstaw do zasądzenia odsetek od daty wyroku, jak wnioskował pozwany ubezpieczyciel. Swojego stanowiska w tym zakresie jednak nie uzasadnił. O kosztach procesu rozstrzygnął na podstawie art. 100 kpc.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wywiódł pozwany (...) w W.. Zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w punktach I i III w części dotyczącej odsetek ustawowych od zasądzonych na rzecz powodów kwot za okres od 19 kwietnia 2011 r. do 19 stycznia 2012 roku. Wyrokowi temu zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego to jest art. 481 § 1 k.c. w związku z art. 455 k.c. w związku z art. 14 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, poprzez ich błędne zastosowanie polegające na zasądzeniu odsetek ustawowych od roszczeń o odszkodowanie i zadośćuczynienie od dnia 19 kwietnia 2011 roku, podczas gdy roszczenie w tej dacie nie było jeszcze wymagalne, ponieważ doręczenie odpisów pozwu zostało dokonane pozwanemu ubezpieczycielowi w dniu 19.12.2011 r., a ubezpieczyciel jest uprawniony do przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego w zakresie zgłoszonych roszczeń w terminie co najmniej 30 dni.

Na tej podstawie apelujący wnosil o zmianę wyroku w zaskarżonej części, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanej kosztów postępowania wg norm przypisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym w wysokości 100 % stawki minimalnej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego zasługiwała na uwzględnienie.

W związku z zakresem zaskarżenia spór pomiędzy stronami ograniczył się na obecnym etapie do kwestii czy odsetki od świadczeń zasądzonych w punktach I i III wyroku Sądu Okręgowego należą się od pozwanego ubezpieczyciela od daty wniesienia pozwu, czy też od innej, późniejszej daty.

Zgodnie z art. 481 k.c. odsetki stanowią opartą na uproszczonych zasadach rekompensatę typowego uszczerbku majątkowego doznanego przez wierzyciela wskutek pobawienia go możliwości czerpania korzyści z należnego mu świadczenia pieniężnego, a obowiązek ich zapłaty przez dłużnika powstaje nie wcześniej niż od chwili opóźnienia w spełnieniu tego świadczenia (art. 481 § 1 k.c.). A contrario, w świetle przytoczonego uregulowania oczywisty jest brak podstaw do zasądzenia od dłużnika odsetek za okres, w którym nie pozostawał on w opóźnieniu. Sąd Okręgowy podziela przy tym stanowisko, że zadośćuczynienie i odszkodowanie z tytułu czynu niedozwolonego mają charakter zobowiązań bezterminowych w rozumieniu art. 455 k.c., a o przekształceniu ich w zobowiązania terminowe decyduje wierzyciel poprzez wezwanie dłużnika do wykonania (tak Sąd Najwyższy m.in. w wyroku z 28.06.2005 r. I CK 7/05). Jeżeli więc, jak w tej sprawie, zawiadomienie o szkodzie i wezwanie do spełnienia dochodzonych pozwem świadczeń nastąpiło dopiero poprzez doręczenie dłużnikom odpisu pozwu, to żądanie odsetek za okres wcześniejszy nie miało oparcia w prawie. Tym samym trafny był zarzut apelującego, że Sąd Okręgowy wadliwie ustalił datę początkową odsetek, uznając de facto, że jego opóźnienie datuje się już od daty wniesienia pozwu do sądu, tj. od 19 kwietnia 2011 r., a przed jego doręceniem pozwanemu ubezpieczycielowi, co nastąpiło dopiero w dniu 19.12.2011 r..

Sąd Apelacyjny nie podzielił argumentacji zawartej w odpowiedzi na apelację, że odpowiedzialność ubezpieczyciela w granicach odpowiedzialności deliktowej sprawcy szkody rozciąga się także na zasądzone zaskarżonym wyrokiem od sprawcy odsetki. Akcesoryjny charakter odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń oznacza, że ponosi on odpowiedzialność tylko wtedy i tylko w takim zakresie, w jakim odpowiedzialność za szkodę ponosi ubezpieczony, jednakże w rozmiarze nie większym niż określony w umowie ubezpieczenia (art. 822 k.c.). Tak więc roszczenie poszkodowanego wobec ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej dłużnika z bezpośredniego stosunku zobowiązaniowego wyznaczają granice odpowiedzialności ubezpieczyciela wobec ubezpieczonego (wyrok SN z 10.01.2002 r. II CKN 353/99). Podstawowym aktem prawnym regulującym kompleksowo obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone w związku z ruchem pojazdu mechanicznego jest ustawa z 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczeń Komunikacyjnych, której przepisy stanowią *lex specialis* względem art. 822 § 1 k.c. i mają pierwszeństwo w zastosowaniu, na co wskazuje wyraźnie art. 22 ust. 1 ustawy. Zgodnie z art. 13 ust. tej ustawy w obowiązkowych ubezpieczeniach odpowiedzialności cywilnej odszkodowanie wypłaca się w granicach odpowiedzialności cywilnej podmiotów objętych ubezpieczeniem, nie wyżej jednak niż do wysokości sumy gwarancyjnej ustalonej w umowie. Stosownie do art. 34 ustawy z ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych odszkodowanie przysługuje, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są zobowiązani do odszkodowania za szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu. Kluczowe znaczenie dla rozstrzygnięcia o zakresie tej odpowiedzialności ma art. 34 cyt. ustawy, według którego, dla przyjęcia odpowiedzialności ubezpieczyciela z umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, konieczne jest stwierdzenie, że szkoda została wyrządzona w związku z ruchem pojazdu. Z kolei art. 15 tej ustawy wymienia enumeratywnie zakres wydatków poniesionych przez ubezpieczającego, do zwrotu których może być zobowiązany zakład ubezpieczeń. Są to koszty poniesione w celu zapobieżenia zwiększeniu się rozmiarów szkody oraz niezbędne koszty obrony w postępowaniu karnym i koszty zastępstwa prawnego w postępowaniu cywilnym, podjętych na polecenie lub za zgodą zakładu ubezpieczeń. Powyższe oznacza, że odpowiedzialność gwarancyjna ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych co do zasady nie obejmuje skutków cywilnoprawnych innego niż przewidziany w umowie wypadek ubezpieczeniowy zdarzenia, jakim jest opóźnienie ubezpieczonego w spełnieniu świadczenia.

Powodowie nie wykazali, ani nawet nie twierdzili, aby odpowiedzialność gwarancyjna pozwanego została w tym konkretnym wypadku, w ramach swobody umów, rozciągnięta przez strony w zawartej umowie ubezpieczenia OC także na odsetki za opóźnienie sprawcy szkody w spełnieniu skierowanych bezpośrednio do niego roszczeń osób poszkodowanych.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny ustalił, że pozwany nie odpowiada wobec poszkodowanych za opóźnienie ubezpieczonej w spełnieniu skierowanego bezpośrednio do niej roszczenia.

Wyjaśnienia wymaga, że poszkodowanemu na skutek wypadku ubezpieczeniowego przysługują dwa odrębne, wynikające z różnych stosunków prawnych roszczenia o naprawienie tej samej szkody – przeciwko sprawcy i bezpośrednio przeciwko ubezpieczycielowi. Zachodząca między nimi ścisła zależność polega na tym, że istnieją obok siebie dopóty dopóki jedno z nich nie zostanie spełnione, poszkodowany bowiem nie może uzyskać dwóch odszkodowań za tę samą szkodę. W razie pozwania obu podmiotów, do ich odpowiedzialności stosuje się konstrukcję in solidum, co zresztą prawidłowo uczynił Sąd Okręgowy. Konsekwencją powyższego jest zaś to, że wymagalność każdego z tych zobowiązań powstać może w innym momencie. W przypadku zakładu ubezpieczeń odpowiadającego z tytułu odpowiedzialności cywilnej, momentem tym jest chwila w której to on popadł opóźnienie w rozumieniu art. 455 k.c., z modyfikacją wynikającą z art. 817 k.c. i art. 14 ust. 1 ustawy z 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych (...) które gwarantują ubezpieczycielowi dodatkowe 30 dni na przeprowadzenie postępowania likwidacyjnego.

Tak liczony termin wymagalności roszczenia upłynął w stosunku do skarżącego z dniem 18 stycznia 2012 r., zatem odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia i odszkodowania przysługują powodowi od tego pozwanego za okres od dnia 19 stycznia 2012 r. do dania zapłaty.

Z tych przyczyn zaskarżony wyrok wymagał korekty, zgodnie z wnioskiem apelacji, o czym orzeczono na podstawie art. 386 §1 k.p.c.. O kosztach postępowania apelacyjnego rozstrzygnięto zgodnie z zasadą z art. 98 §1 k.p.c. uwzględniając przy określaniu należnego wynagrodzenia pełnomocnika fakt, że w poprzedniej instancji skarżący reprezentowany był przez innego pełnomocnika (§ 6 pkt 5 i § 12 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28.09.2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (...)).